

Sebészet

Szükséges-e a sebészeti eljárások vizsgálatakor a placebokontroll?

A placebokontroll elengedhetetlen a műtéti beavatkozások hatásosságának megállapításához. A most áttekintett vizsgálatok felének az eredményei szerint főleg a sebészeti eljárás további alkalmazása. Placebokontroll nélkül nem derülhetett volna ki ezeknek a beavatkozásoknak a hatástalansága.

British Medical Journal, 2014. május

Ha tudományos vizsgálatot végzünk, ne feledjük, hogy minden sebészeti eljárás kimenetele három tényezőnek: magának a sebészeti beavatkozásnak, a placebohatásnak és a nem specifikus hatásoknak a függvénye. A placebohatás a beteg elvárásaitól függ, míg a nem specifikus hatások a tünetek hullámzásától, a betegség lefolyásától, a beszámoló torzításától és a vizsgálatban való részvétellel együtr járó hatásoktól (pl. az egészségügyi személyzettel való interakcióktól).

Ésszerű feltételezés, hogy a műtéteknek placebohatásuk is van. Először is azért, mert az invazív beavatkozások placebohatása erősebb, mint a noninvazívaké, másodsor pedig azért, mert a biztos diagnózis és a határozott kezelés – ami a műtétekre jellemző – általában erős placebohatással jár.

A sebészeti eljárások placebokontrollos, randomizált vizsgálata viszonylag ritka. Az eddig publikált közlemények heves vitákhoz vezettek az etikai kérdésekről, a megvalósíthatóságról és a placebo sebészeti szerepéről. Az egyik fő kifogás az szokott lenni, hogy a placebo csoportba került betegek biztonsága veszélybe kerül. Ezek az aggodalmak azonban rendszerint csak személyes vélemények, bizonyítékok

nemigen támasztják alá őket. Emiatt is szükségesnek látszott szisztematikusan áttekinteni a randomizált sebészeti vizsgálatok placebokontrollját – ezt végezték el a szerzők.

Az áttekintésbe az olyan vizsgálatokat vették bele, amelyek randomizált klinikai vizsgálatok voltak, s a sebészeti eljárás hatásosságát a placeboval hasonlították össze. A sebészeti eljárást úgy definiálták, hogy ahhoz bőrmetszést kell végezni vagy endoszkópos módszert kell használni. A placebo lehetett álműtét vagy olyan imitációs eljárás, amely utánozta az aktív beavatkozást. Ezek közé tartozott az is, amikor a beteget szedálták vagy érzéstelenítették, de mást nem tettek vele, és a beteg nem tudta megállapítani, hogy végeztek-e rajta valamilyen beavatkozást. Az összes, ezeknek a kritériumoknak megfelelő vizsgálatot áttekintették, kivéve a fogászati beavatkozásokat.

A szerzők négy adatbázisban kerestek releváns közleményeket (Medline, Embase, Cochrane Central Register of Controlled Trials, ClinicalTrials.gov), az adatbázisok létrehozásától kezdve 2013 novemberéig. A közlemények releváns adatai alapján kiszámították a sebészeti eljárás és a placebokezelés kimenetele közötti különbséget –

vagyis azt, hogy volt-e hatása a sebészeti beavatkozásnak. Emellett felmérték a sebészeti eljárás és a placebo alkalmazásakor kialakult súlyos nemkívánatos hatásokat is (pl. hosszú kórházi tartózkodást igénylő állapot, kórházba való felvételt indokló állapot, halál). Erre vonatkozóan statisztikai elemzést nem tudtak végezni, mert a legtöbb közlemény nem szolgáltatott ehhez elegendő információt.

A kór állapotok, a beavatkozások és a kimenetel jelentős heterogenitása miatt nem lehetett egyetlen metaanalízisbe bevonni az egyes eredményeket. Ehelyett a szerzők minden egyes vizsgálat eredményét táblázatokban és ábrákban tüntették fel, leíró statisztikai módszereket alkalmazva. Az adatbázisokban 53 felhasználható közleményt találtak. A legtöbb vizsgálat kettős vak volt; ott, ahol az egészségügyi személyzet ismerte a betegek besorolását, a kimenetek objektívek voltak. Csak 12 vizsgálatban (23%) ellenőrizték, hogy sikeres volt-e a vizsgálat vakon végzése, s ezek közül egyben a betegek valószínűsíthetően tudták, hogy milyen eljárásnak vetik alá őket.

Az 53 közlemény közül 39-et (74%) 2000 után publikáltak. A vizsgálatok túlnyomó többségében kisebb súlyú, nem életveszélyes állapotokat vizsgáltak (pl. elhízás, gastroözofoageális reflux). A beavatkozások nagy része (43%) endoszkópia volt. A legtöbb vizsgálat szubjektív kimeneteli paraméterekről számolt be, pl. fájdalomról (25%), a tünetek vagy a funkció javulá-

sáról (32%), az életminőség javulásáról (15%). A vizsgálatok kevesebb mint felében (42%) írtak le objektív elsődleges kimenetelt, azaz olyat, amely nem függött sem a betegek, sem az egészségügyi személyzet megítélésétől. A legtöbb vizsgálatba kevés beteget vontak be; a betegszám 10 és 298 között volt (medián: 60).

A vizsgálatok mintegy háromnegyedében (n=38, 72%) a szerzők javulásról számoltak be mind a sebészeti, mind a placebo csoportban. Hét vizsgálatban csak a sebészeti csoportban tapasztaltak javulást, a placebo csoportban nem; azonban ezek közül ötben a kimenetel objektív volt, és nem függött a beteg véleményétől. Végül hat vizsgálatban egyik csoportban sem volt javulás. A vizsgálatok felében (n=26, 49%) a szerzők jobbnak találták a sebészeti beavatkozás hatását, mint a placeboét, a többi vizsgálatban (n=27, 51%) nem találtak statisztikai különbséget a sebészeti eljárás és a placebo hatása között.

Egészében véve – az esélyhányadosok, illetve a hatás nagyságának ki-

számítása alapján – az aktív kezelés hatása általában csekély volt a placeboéhoz képest, de valamivel felülmúlta azt. Tizenkét vizsgálatban szignifikánsan jobb volt a sebészeti kezelés hatása, mint a placeboé, 11 másik vizsgálatban ez csak az elsődleges kimenetek némelyikére volt igaz, és 24 vizsgálatban (45%) nem volt statisztikai különbség a sebészeti eljárás és a placebo hatása között. (Hat vizsgálat esetében a különbség nem volt kiszámítható.)

Az 53 vizsgálat közül csak 27-ben (51%) fordult elő súlyos nemkívánatos hatás a vizsgálat legalább egyik ágában. Ezek közül 17-ben mindkét ágon volt ilyen hatás, ötben csak az aktív csoportban, és négy vizsgálatban a szerzők nem számoltak be arról, hogy melyik ágon tapasztaltak súlyos nemkívánatos hatást. Sok tanulmányban ritkák (5%-nál ritkébbak) voltak a súlyos nemkívánatos hatások, vagy nem volt közük a beavatkozáshoz. Általában véve a placeboág biztonságosabb volt, s az aktív csoportban

súlyosabbak és gyakoribbak voltak a nemkívánatos hatások.

Az áttekintett vizsgálatok közül sokban mindkét ágon javulást tapasztaltak, ami arra utal, hogy a klinikai hatás nem a sebészeti eljárás eredménye; emellett a sebészeti eljárás, ha hatásosabb volt is a placebónál, nem volt sokkal hatásosabb. Mivel a legtöbb vizsgálatban nincs placebo csoport, ezekben nem is lehet felmérni a placebohatást. A placebo kontroll vizsgálatokban előfordulnak ugyan nemkívánatos hatások a placeboágon is, de ezeket minimalizálni lehet, és a placeboág általában sokkal biztonságosabb, mint a sebészeti ág. A placebo kontroll vizsgálatok nélkül a sebészek továbbra is alkalmazni fogják a hatástalan sebészeti beavatkozásokat.

Dr. Weisz Júlia

Az ismertetés a következő közlemény alapján készült:

- Wartolowska K, Judge A, Hopewell S, et al. Use of placebo controls in the evaluation of surgery. *BMJ* 2014. május 21. (előzetes elektronikus közlés). DOI: 10.1136/bmj.g3253

Joint Meeting of the Federation of European Physiological Societies (FEPS) and the Hungarian Physiological Society

Budapest, Basic Medical Science Center, Semmelweis University, Budapest, 27–30 August, 2014

PLENARY LECTURES Ulrich Pohl - FEPS Keynote Lecture (LMU Munich Walter Brendel Centre of Experimental Medicine, Munich, Germany); Jeremy Nicholson (Department of Surgery & Cancer Imperial College, London, UK); Josef M. Penninger (Institute of Molecular Biotechnology, Vienna, Austria); Peter Somogyi (MRC, Anatomical Neuropharmacology Unit, Oxford, UK); Lena Eliasson (Lund University Diabetes Centre, Malmö, Sweden); Giuseppe Remuzzi (Mario Negri Institute for Pharmacological Research, Bergamo, Italy); Erzsébet Ligeti (Department of Physiology, Semmelweis University, Budapest, Hungary)

SYMPOSIA Acta Review Symposium on Electrical propagation in smooth muscle organs; From macro- to microvessels: function, structure and molecular mechanisms; Sodium signalling in astroglia; The calcifying vessel: new genetic findings for future patho-physiological avenues; Regulation of mitochondrial function in heart failure: from health to dysfunction; Signalling at membrane contact sites; Lipid GPCRs in Physiology and Disease; From cell signalling to bioenergetics and cell damage; Physiology of interaction between RAS, IRAP and glucose metabolism; Current trends in respiratory physiology: from lung function towards system biology approaches; Physiology and pathophysiology of bicarbonate secretion in the airways – Key to therapy of cystic fibrosis; Pulmonary surfactant: from molecule to function; New therapeutic targets in acute pancreatitis; Micro RNA networks and potential clinical implications in cancer, cardiovascular and renal diseases; Lipid homeostasis: what we learnt from sex hormone estrogens; Non-canonical functions of the endogenous opioid peptides; Epithelial function and repair; Novel mechanisms contributing to aging; Physiology and regulation of K2P channels; History of Physiology; FEPS Physiology Teaching Symposium; Revealing the prominent role of neuroglia in neurodegeneration; European Young Physiologist Symposium; Nutrition and Cardiovascular Health: New Perspectives in Prevention and Therapy; Basic research meets clinical endocrinology